

Storfuglforvaltning og skogbehandling

Av Erlend Rolstad og Jostein Andersen

Storfuglen har i flere tusen år betydd mye for store deler av befolkningen i Norge. I tidligere tider først og fremst som en viktig matressurs. I nyere tid har artens betydning kanskje like mye vært som symbol på villmark og noe opprinnelig i norsk natur.

Foto: Erlend Rolstad

Storfugl finnes i store deler av det skogkledte Eurasia. Tidligere var arten en vanlig skoglevende art i hele Europa mens vi i dag finner kjerneområdene i furu- og barblandings-skogene i Skandinavia og i de vestlige deler av Russland.

Hvor mye storfugl det finnes i Norge er vanskelig å si med sikkerhet. Varaldskogen i Hedmark er et område med en relativt lav storfuglbestand. Tar vi utgangspunkt i gjennomsnittlige takseringstall over flere år derfra og multipliserer det opp med kommersielt drivverdig skogareal i Norge, gir det omtrent 200 000 fugl om våren og 300 000 om høsten. Selv om disse tallene er svært usikre gir de en indikasjon på hvor mye storfugl som finnes, og sannsynligvis finnes det langt mer storfugl enn for eksempel elg i Norge.

Med basis i data fra store skoglandskap på Østlandet, Vestlandet og Nord-Norge har vi anslått at det finnes om lag 10 000 tiurleiker i Norge. Et gjennomsnittsareal på selve leiksentrum er erfaringsmessig på om lag 50 daa. Tar vi i tillegg med dagområdene rundt tiurleikene, kyllingbiotopene og vinterbeiteområdene vil en stor del av skogbruksaktivitetene i norsk barskog omfatte arealer som blir brukt av storfugl i en eller annen sammenheng gjennom året.

Storfuglen er en art med store naturlige svingninger i bestandsstørrelse. Dette er typisk for arter som får mange avkom og som har høy dødelighet. Vi skiller mellom direkte og indirekte årsaker når det gjelder hva som påvirker dødelighet hos storfugl. Den direkte årsaken er alltid rovviltet, selv om ekstreme værforhold under egg- og kyllingperioden av og til kan være en direkte årsak til dødelighet. De fleste tiurene dør før de blir født. Gjennomsnittlig årlig dødelighet på eggstadiet og for kyllingene er opp mot 70%. For voksne fugler er dødeligheten ca. 30%.

Storfugleirer der rovvilt har vært på ferde.

Foto: Per Wegge

Returadresse:
Norsk institutt for
skogforskning
Høgskoleveien 12
N-1432 Ås

B

Skogforsk: tlf: 64 94 90 00, www.skogforsk.no; Institutt for skogfag: tlf: 64 94 88 80, www.nlh.no/isf; redaktør: Bjørn R. Langerud

Skogbruket påvirker storfuglbestandene i første rekke indirekte. Ulike typer skogbehandling kan øke eller redusere bestandene av rovvilt, og i tillegg kan skogbehandlingen påvirke det enkelte rovdyrsevne til å ta storfugl. Et eksempel er oppsplitting og reduisering av tilgjengelig kyllinghabitat. Dette gjør det enklere for mår og rev å finne kyllingene fordi de vet i hvilke typer habitat de skal lete.

Foto: Skogforsk

Leiksentrum i eldre produktiv barblandingsskog. Her har man med aktiv skogskjøtsel skapt åpninger i skogstrukturen. Dette gir plass til flere spillende tiurer.

- Leiksentrum på middels stor leik (5 spillende tiur): ca. 30-50 daa.
- Unngå å lage åpninger på over 2 daa. Hvis man velger å lage så store åpninger, bør skogen rundt åpningen være tett.
- Varier gjerne mellom forskjellige typer av lukkede hogstformer, men unngå tradisjonelle skjermstillingshogster.
- Ved smågruppehogst er det viktig med sikt-reduksjon mellom hver gruppe. Sett igjen minst 30 meter «skog» mellom hver åpning, avhengig av hvor mye undervegetasjon som står der. Oppkvistede/økonomisk viktige trær kan gjerne hogges mellom åpningene.
- Sikten inne på leiken bør ikke overstige 70 til 100 meter i bakkehøyde etter hogst. Dette er gjennomsnittstall for hele leiken.
- Skog med tett undervegetasjon og trær med dype kroner gir vanligvis grunnlag for et større volumuttak enn skog med oppkvistede trær og lite undervegetasjon.
- Åpningene bør ikke legges til fuktdråg og langs bekker da dette i de fleste tilfellene også er gode kyllingbiotoper.
- Unngå hogstaktiviteter i perioden april-mai.

Storfuglen bruker flere ulike områder i skogen i løpet av livet, og for å få til en storfuglvennlig skogskjøtsel må alle disse tas hensyn til i større eller mindre grad. Selve leikplassen er ett av områdene og sjekklisten for hogst i en tiurleik ser slik ut (til venstre):

Temaet er ytterligere behandlet i *Aktuelt fra skogforskningen 3-02*. I tillegg har Skogforsk og Løvenskiold Vækerø samarbeidet om å utvikle en økologisk landskapsplan for eierdommen, med fokus på storfuglforvaltning. Som et av resultatene fra dette prosjektet gir vi ut en bok om storfuglforvaltning og skogbehandling ved påsketider i år.

Kontakt forfatterne:

Erlend.Rolstad@skogforsk.no /
jostein.andersen@lovenskiold.no